

REPORTÁŽ PSANÁ S DOZIMETREM: STÍNY ČERNOBYLU

Tento článek pochází z webu [Za horami.cz](https://www.za-horami.cz), kde najdeš jeho online verzi včetně případné fotogalerie. Až budeš opět ve spojení se světem, můžeš se také podívat na Facebook [@zahoramicz](https://www.facebook.com/zahoramicz), co je nového.

Poslechni si cestopis jako podcast

Zpackaný experiment před třiceti lety uvolnil přírodní síly, které během několika málo okamžiků změnily osud desítek až stovek tisíc lidí. Dodnes mnoho z nich pracuje na odstranění následků havárie a ještě více obyvatel se musí vyrovnávat s traumatem hluboce zakořeněným ve své paměti. Jaké dojmy vyvolává radiací zamořená oblast v okolí bývalé jaderné elektrárny? Co lze vidět na území nikoho kromě radioaktivních psů a ruin lidských sídel?

Do ochranného pásma okolo jaderné elektrárny Černobyl vstupujeme s mírným respektem. „Není třeba se bát. Pokud budete dodržovat bezpečnostní pokyny, dostanete za dva dny návštěvy dávku radiace srovnatelnou s jedním rentgenem nebo mezikontinentálním letem,“ ujišťuje nás průvodce Saša. Zároveň s

tím autem koluje k podepsání papír, podle kterého nemáme jít na otevřených prostranstvích, pašovat ven nalezené předměty nebo se mazlit s toulavými psy.

“Vítací” cedule před radarem Duga

PRVNÍ DOJMY

První zastávkou je jedna z mnoha vysídlených vesnic. Trpělivá příroda postupně zabírá malé chalupy i velké kulturní centrum. Očekával bych dokonale zakonzervované Pompeje, ponechané tak, jak je jejich obyvatelé ve spěchu opustili, ale až na výjimky jsou domy vyrabované.

Kulturní dům

Přesto, že od prvních dnů po evakuaci byla zóna přísně střežená, netrvalo dlouho a novodobí maroděři se nehledě na ohrožení zdraví či života dali do díla. Krom toho úřady dovolily obyvatelům krátkou návštěvu a odnesení několika svých nejcennějších věcí. Poté vyhlásily hromadnou likvidaci. Co náhodou zůstalo a mělo nějakou cenu (zejména kovy), do toho se pustili dobrodruzi po rozpadu Sovětského svazu. Zpočátku nebylo jasné, kdo má za ochranu zóny vlastně zodpovědnost a spousta obyvatel si zde za pomoci interních zaměstnanců [našla zlatý důl](#),

Zapomenuté album

Ještě před večerí průvodce riskuje a bere nás i na místa, kam by oficiálně neměl. Za tichého souhlasu dozimetru tak můžeme obhlédnout vraky lodí navždy zaparkované u pobřeží řeky Pripjať. Již klasickou zastávkou je malý hřbitov techniky použité k odstraňování prvních a nejhorších následků katastrofy – rozmetaného radioaktivního paliva. Spousta podivných vozítek vypadá jako dětské hračky. Jsou totiž na dálkové ovládání a některá z nich pocházejí ze sovětského lunárního programu.

Tady se už nikam plavit nebude

NECHTĚNÍ HRDINOVÉ

Než se do práce zapojila technika, byli na místě jako první lidé. Hasiči, kteří neznali pravý původ havárie. Teprve ve chvíli, kdy se u nich po několika desítkách minut projevil úvodní známky nemoci z ozáření, začali někteří z nich tušit, že tohle je jejich poslední zásah. Nedávno vybudovaný pomník stojící před černobylskou hasičskou stanicí připomíná jejich oběť. Těla hrdinů byla tak radioaktivní, že musela být zalita do betonu a pohřbena hluboko do země. Z Moskvy, kam byli před smrtí odvezeni k léčení, je už není jak dostat.

Mezi první uklízečů četou patřili i do poslední chvíle nic netušící vojáci, kteří de facto nedostali možnost odmítnout vražedný rozkaz. Popis práce v zamořeném prostředí ve dnech po výbuchu [nahání hrůzu](#).

Chodba velínu Dugy

VESELÁ BÍDA ČERNOBYLU

Město Černobyl stojí od vybuchlého čtvrtého bloku dál než Pripjať, která je tím skutečným sídlištěm duchů. Radioaktivita zde není již tak vysoká a tak je dnes Černobyl administrativním centrem a sídlem pro zaměstnance zóny. Většina z nich zde však nebydlí trvale.

Spíme v oficiálním hotelu pro návštěvníky. Veselí a kvanta levné vodky, které zde večer proudí, kontrastují s depresivní prázdnotou okolí. Hotel se na noc zamyká a neutečete ani oknem.

Skoro jako moderní umění

MONUMENTÁLNÍ DUGA

Mezi nejpůsobivější postapokalyptické monumenty paradoxně nepatří zhmožnění přímých následků výbuchu, ale něco, co by pravděpodobně zůstalo nefunkční a opuštěné tak či tak. Masivní radar Duga postavený za účelem detekovat odpálení balistických raket na druhém konci světa. Tzv. Oko Moskvy chvíli fungovalo v testovacím provozu, ale rušilo všechno možné včetně leteckého provozu. Po modernizaci v roce 1985 už byla Duga zcela nespolehlivá a ostrého spuštění se nikdy nedočkala. Lidskému chápání se velikost její konstrukce lehce vymyká. Přitom nikdy nebyla o moc víc než hromada špatně použitého železa.

Duga není rozhodně maličká

Velitelství Dugy je exkurzí do technologické historie. Zbytky ovládacích panelů, předchůdců počítačů a velká maketa zeměkoule. Obrázek modré mírumilovné planety s obláčky na obloze by se podle všeho v případě, že by Duga skutečně zaznamenala odpálení jaderných hlavic, stal prudce neaktuální.

Obytné budovy na radarové základně jsou přípravou na to, co nás čeká odpoledne. Při průzkumu nacházíme větší či menší artefakty, které zdůrazňují prázdnotu všech domů. Těch je ale v okolí Dugy jen pár. Kompletně vybydlená kdysi padesátitisícová Pripjať bude jiné kafe.

Ráj urbexera

ANI KROK VEDLE

Radioaktivita v okolí Černobylu postupně ubývá. Částečně přirozeným způsobem a částečně lidskými zásahy - například novým asfaltem. Na cestách je proto relativně bezpečno, ale v některých místech stále není radno vydat se mimo silnici. Tzv. Červený les byl jedním z prvních míst, které schytilo dávkou radioaktivního spadu. Kousek za ním zastavujeme u velkého památníku založení Pripjati (1970). Průvodce nám dá dozimetr do ruky a tak sami vidíme raketově stoupající hodnoty ve chvíli, kdy se přiblížíme k okraji křižovatky. Jít dále by nebylo nejmoudřejší.

V případě, že by na dozimetru svítilo 100, máme velký problém.

Jedním z nejzajímavějších míst je okolí havarovaného vlaku. Rezavějící vagóny soupravy, o které se už nikdy nedozvíme, co vezla a proč vykolejila, se zdánlivě válí uprostřed lesa. Jedná se o další dílek do pocitové skládky z celého černobylského výletu. Delší průzkum však není možný. Průvodce nás netrpělivě popohání, protože úroveň radioaktivity sice není akutně nebezpečná, ale více než několik minut slunění se zde nedoporučuje.

Vykolejený vlak

PRIPJAŤ A STÍNY HISTORIE

Po průjezdu posledním checkpointem parkujeme před hotelem Polissja v centru Pripjati. Betonovými panely proráží plevel a mech, před kterým jsme varováni, protože v sobě zadržuje nejvíce radioaktivity. Na zdech rozpadajících se budov nacházíme lehce deformované lidské siluety. Podle záměru umělce zde mají připomínat oběti všech jaderných katastrof.

Vybydlená Pripjat'

Při průzkumu vylidněné historie nás píchne u srdce. Avšak srdce urbexerovo plesá nadšením. Nějaká zavřená fabrika nebo chátrající vila miliardáře se atmosféře celého narychlo evakuovaného města nevyrovná. Hotelová kuchyně, divadlo, tělocvična, školní třídy, plavecký bazén... Procházíme mezi zašedlými zdmi a představujeme si život v roce 1986. Přemýšlím, co se jim zrovna zdálo, když po půlnoci zaslechli ránu, a kdo vyrostl z dítěte, jehož hračka se už tolik let válí na zemi před domem. Jednu z nejikoničtějších atrakcí pusté Pripjati – lunapark – plánovali otevřít pět dní po výbuchu. Svého využití a uznání se tak ruské kolo a dráha pro autíčka dočkaly takřkajíc až in memoriam.

Bazén v Pripjati

Průvodce opět lehce ignoruje předpisy a bere nás na vyhlídku ze střechy nejvyššího domu v Pripjati. Kdyby nás tu někdo chytil, nejspíše by přišel o práci. Takhle se můžeme jako jedni z posledních lidí podívat na osudný čtvrtý blok černobylské elektrárny zakutaný do starého chátrajícího sarkofágu. Hned vedle se dokončuje nový protijaderný kabát, který bezpečně schová radioaktivní trosky reaktoru na další dlouhá desetiletí.

EDIT: Nový sarkofág je již hotov. Posun největší pojízdné stavby na světě na své místo byl určitě velkou technickou výzvou. [Podívejte se na video.](#)

Dnes už neexistující výhled na reaktor a nový sarkofág, který jej nyní zakrývá

MÍT TO TAK TROCHU NA HÁKU

Návštěvu urbexové mekky zakončujeme posezením u Ivana Ivanoviče. Starý pán patří mezi původní obyvatele nedaleké vesnice, kteří se navzdory nehostinným podmínkám rozhodli vrátit. Po katastrofě pomáhal budovat bydlení pro evakuované obyvatele. Ve chvíli, kdy úřady ohlásily návrat radioaktivního mraku a ohrožení nově osídlené oblasti, zdravě se naštvál a s pocitem, že je jedno, kam bude utíkat, ale následky havárie jej stejně dostihnou, se nastěhoval zpět domů do černobylské zóny.

V malém domku je díky bedlivě naslouchající výpravě těsno, ale teplo. Aspoň na chvíli máme pocit, že se okolo nás navrací život. Ivan vypráví o peripetích po evakuaci a následném mapování zakázané zóny, na kterém se podílel. Radioaktivity se už nebojí.

Jednak má věk, ve kterém se většina lidí strachuje už máločeho, a jednak je okolí jeho domu, kde si pěstuje veškerou zeleninu i ovoce, bedlivě monitorováno vědci. Dokonce i voda ze studně je prý pitná.

Ivan Ivanovič vypráví, poslouchejte děti

NASHLEDANOU APOKALYPTICKÝM MOTIVŮM

Asi nejintenzivnějším dojmem je pocit, že celá černobylská zóna je plná přízraků. Neviditelné radioaktivní záření, které dokáže napáchat tolik škod. Všudypřítomné následky historické katastrofy, která se odehrála před mým narozením a mohu si jen domýšlet, jaké to je mít ji za součást životopisu. Trosky domů a úryvky z lidských životů. A někde v poklidu dožívají ti, kteří za všechno můžou.

Diletantský experiment a socialistické závazky, které je nutné dodržovat takřkajíc přes mrtvoly, totiž někdo naplánoval a rozkázal provést. Nedostatečně proškolená obsluha reaktoru nese už jen menší podíl viny za své přehmaty v posledních chvílích před výbuchem. Tím méně za utajování skutečného rozsahu následků a banalizaci rizika.

Pro celý svět byla exploze černobylské elektrárny ponaučením, díky kterému se přepisovaly bezpečnostní dokumentace i upravovala konstrukce reaktorů tak, aby se podobný exces už nikdy nemohl opakovat. Pro obyčejného člověka je návštěva Černobyli připomínkou, že ne vše závisí jen na něm. Občas musíme svést boj s přírodními silami nebo mocnářskou rukou. Avšak je na nás, jak se na boj připravíme a jestli připustíme vydat se zejména druhému zmiňovanému všanc.

Město s velkým podílem zeleně

Další použité zdroje:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Pripja%C5%A5_\(m%C4%9Bsto\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Pripja%C5%A5_(m%C4%9Bsto))

<http://technet.idnes.cz/havarie-neskonci-pred-rokem-2065-chernobyl-polyka-tuny-vody-a-miliardy-eur-1nj->

[/tec_technika.aspx?c=A110426_180037_tec_technika_mla](http://tec.technika.aspx?c=A110426_180037_tec_technika_mla)

<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cernobyl>

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cernobylsk%C3%A1_hav%C3%A1rie

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/chernobylsky-reaktor-se-branil-az-do-poslednich-chvil->

[zlomily/r~747e0a280a1b11e68281002590604f2e/?redirected=1480522754](https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/chernobylsky-reaktor-se-branil-az-do-poslednich-chvil-zlomily/r~747e0a280a1b11e68281002590604f2e/?redirected=1480522754)

Věrně celý katastrofický řetězec rekonstruuje [miniseriál HBO Chernobyl](#). Doporučuji ke shlédnutí.

Tento článek pochází z webu [Za horami.cz](#), kde najdeš jeho online verzi včetně případné fotogalerie. Až budeš opět ve spojení se světem, můžeš se také podívat na Facebook [@zahoramicz](#), co je nového.